

Konflikt og samhold

- I 1930 var det rundt fem registrerte psykologer i Norge. 85 år etter er det rundt 7000. Det sier noe om fagets eksplosive utvikling, sier Håvard Friis Nilsen. (Foto: Nini Johanne Torp Nilsen)

Idéhistoriker Håvard Friis Nilsen har studert psykologprofesjonens historie i Norge. Sterkt samhold, til tross for dype faglige motsetninger, har fulgt profesjonen fra dag én. Det forklarer også psykologifagets markante posisjon i dag, mener han.

TEKST

Per Olav Solberg

PUBLISERT 5. mars 2015

- Hva slår deg som det mest oppsiktsvekkende ved psykologprofesjonens historie i Norge?

- Psykologiens profesjonshistorie er helt motsatt av det vanlige mønsteret. Psykologi begynte som et universitetsfag. Den normale utviklingen for en profesjon er at den starter som et praktisk yrke. Ut fra praksis utvikles teori, og gradvis blir det et akademisk fag som får feste på universitetene. Deretter kommer kunnskapsmonopolet og sertifiseringen. For psykologien var det motsatt: Den startet som et sertifisert akademisk fag, endrer innhold underveis og utvikler gradvis en terapeutisk praksis som fører til et klientell og en eksplosiv vekst i faget.

«- Det første som preger psykologien, er tilkjempelsen av et akademisk rom»

- Hvorfor skiller psykologien seg ut?

- Man må huske at psykologien begynte som et rent eksperimental- og forskningsfag mot slutten av 1800-tallet. Det hadde ingenting med terapi å gjøre, men hadde bakgrunn i nye vitenskapelige oppdagelser i blant annet fysikk og medisin på midten av 1800-tallet. Det første som preger psykologien, er tilkjempelsen av et akademisk rom og kampen om rett til å drive forskning på et område hvor teologien og religionen hadde hatt monopol. Det er først etter 1925, når psykoanalysen har fått fotfeste, at faget utvikler seg i en terapeutisk retning i Norge.

- I ditt kapittel i *Profesjonshistorier* bruker du en god del sider på Harald Schjelderup. Hvor viktig var han for psykologiens posisjon og utvikling?

- Hans rolle er sentral for profesjonsbevisstheten. Han begynner i fysikken, går via filosofien til eksperimentalpsykologien og ender opp som psykoanalytiker. Han hadde hele tiden en klar profesjonsorientering for psykologfaget og blir vår første psykologiprofessor. Schjelderup er en overgangsskikkelse som markerer den terapeutiske vending i faget her hjemme. Denne vendingen skjer også i andre europeiske land, men tidligere i Norge på grunn av ham. I tillegg etablerer Schjelderup Psykologforeningen sammen med Åse Gruda Skard i 1934. Til stede under stiftelsesmøtet var det bare åtte personer. Selv da var det heftig faglig diskusjon om ulike psykologiske retninger, særlig om psykoanalysen. Til tross for sterk faglig uenighet ble man enige om foreningens statutter og kriterier for medlemskap. Denne linjen har fortsatt: Foreningen har forstått verdien av å stå sammen for å oppnå viktige resultater, til tross for sterke faglige motsetninger.

- Du nevner Åse Gruda Skard. Fagets historie er preget av mange sterke kvinneskikkelser. Hva kommer det av?

- Dette så man i hele Europa og i USA. Psykologifaget tiltrakk – og tiltrekker seg – etter hvert mange kvinner. En britisk studie som sammenlignet kvinneandelen i ulike profesjoner mellom 1920 og 1980, viser at for leger økte kvinneandelen fra 4 til 7 prosent i denne perioden, og for advokater fra 1 til 5 prosent. Men andelen kvinnelige psykoanalytikere i samme periode var høy og over 20 prosent. Sterke kvinneskikkelser som Anna Freud og Melanie Klein, og deres fokus på barnpsykologi, bidro til at psykologien gikk i retning av et omsorgsyrke. Det førte igjen til større åpenhet for kvinner i dette miljøet sammenlignet med andre fag og profesjoner.

- I Norge er andelen kvinnelige psykologer i underkant av 70 prosent. Samtidig har lønnsutviklingen blant psykologer vært svært god. Dette står i kontrast til bildet vi kjenner: At kvinnedominerte yrker taper i lønnskampen. Hvordan henger dette sammen?

– Jeg tenker det er flere forklaringer. Den klart definerte profesjonsutdanningen, med offentlig godkjenning og akademisk forankring, betyr mye. Det gjorde at lønnsnivået for norske psykologer historisk sett ble gunstigere enn i mange andre land. For det andre skaper profesjonsutdanningen et kunnskapsmonopol, hvor man også kunne skjele til samfunnets behov for psykologer. Det har ikke vært utdannet flere psykologer enn det har vært etterspørsel etter, det påvirker bokstavelig talt psykologenes verdi. I tillegg fikk man tidlig en sterk Psykologforening som jobbet for interessene til en stadig økende medlemsmasse. Det skal også nevnes at flere av de første psykologene i Norge var leger. Det skapte en forventning om et lønnsnivå på nivå med legenes. Alt dette er faktorer som ikke har noe med kjønn i seg selv å gjøre.

– Til slutt i Profesjons-kapitlet ditt spør du retorisk om en person med doktorgrad i organisasjonspsykologi også burde få lov til å kalle seg psykolog. Er psykolog-tittelen for begrenset etter din oppfatning?

– Det er klart det er viktig å beskytte tittelen «psykolog», men når vi ser at en person med åtte års spesialisering i organisasjonspsykologi likevel ikke kan kalle seg organisasjonspsykolog, virker det lite rasjonelt. Men beskyttelsen av tittelen har selvsagt vært en viktig del av profesjonskampen, og i land der denne tittelen ikke er beskyttet, ser vi også at vilkårene og lønnsbetingelsene er langt svakere.

Hvorfor NÅ?

- Idéhistoriker Håvard Friis Nilsen har skrevet psykolog-kapitlet i den ferske boken *Profesjonshistorier* (Pax forlag), redigert av Rune Slagstad og Jan Messel.
- Sterke kvinneskikkelser har dominert faget i Norge fra starten av, og lønnsutviklingen har vært god, til tross for at faget er dominert av kvinner.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 52, nummer 3, 2015, side 196-197

TEKST

Per Olav Solberg, redaksjonssjef